

Değerli Konuklar,

Bugün burada Harf Devriminin 94. yaşını kutlamak için buluştuk. Bugün burada yaşamı boyunca Harf ve Dil Devrimlerinin ışığında düşünce üreten, birbirinden değerli yapıtlarıyla ölümsüzleşen Dilci-Yazar Emin Özdemir'i anacağız.

Değerli Konuklar,

1950'den bu yana, özellikle her seçim mevsiminde tutucu iktidarların en sıcak konularından biri din, öteki dildir. Konu dil olduğunda da Harf ve Dil Devrimlerine, bu devrimler üzerinden Atatürk'e, cumhuriyete sataşmalar öne geçer,

Geçmişte olduğu gibi son zamanlarda da dili ve dini en çok siyasetçilerle "din adam"ları konuşuyor; çünkü yerini yitirmekten korkan, çekinen tutucu iktidarlar için dil, en çok da din halkı ikna etmek için en etkili araçtır.

Bilgi eksiği, önyargılı oluşu kullandığı dile yansıyan siyasetçilerle sözde aydınların söylediği gibi Harf ve Dil Devrimleri bir gecede yapılmadı. Almanya, Macaristan, İsrail ve Norveç bizden çok önce dilde devrim yapmış, bu ülkelerde de devrim bir süre tepki almış; ama tepkiler bizdeki gibi karşıdevrime evrilmemiştir. Geçenlerde adını anmak istemediğim bir siyasetçi çoğu çocuk olan dinleyicilere söyleşisindeki "cumhuriyet lügatimizi, dilimizi" yok etti sözleriyle ortalık alev aldı; aslında bu söyleşi baştan sona yanlışlar, yanlışlarla doluydu. Fransız devrimi her yeri yakıp yıkmış, ama dile dokumamış. Fransızların, Fransızcanın bizim Osmanlıca gibi bir sorunu yoktu ki... 99'uncu yaşını kutladığımız cumhuriyetin varlık nedeniyle, akılla, Türkçenin tarihsel akışıyla tanışıklığı olmayan bu sözlerin sahibi de cumhuriyetin olanaklarıyla meclise dek gelebilmiş bir değerbilmez... İlginçtir, bütün karşıdevrimciler gibi Harf ve Dil Devriminin kazanımlarıyla devrimlere nefret kusuyor.

1 Kasım 1928'de yapılan Harf Devrimi, Türkçe üzerindeki 600 yıllık boyunduruğu kaldırmak için atılan, dünyayı da şaşırtan güçlü bir adımdır.

Harf Devrimiyle Türkçenin olanaklarını görme ve kullanma bilincimizi güçlendiren Mustafa Kemal Atatürk'ü; Atatürk'ün öncülüğünde devrime emek veren Emin Erişirgil, İhsan Sungu, Fazıl Ahmet Aykaç, Ragıp Hulusi Özden, Ahmet Cevat Emre, İbrahim Grandi Grantay, Falih Rıfkı Atay, Ruşen Eşref Ünaydın ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nu saygıyla anıyoruz.

94 yıl önce Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğü ve öngörüsüyle yaşama geçen Harf Devrimini, "Bir gecede cahilleştirildik" diye karalayanların yakın tarih bilgisi gibi yurttaşlık bilinci de sıfırın altındadır.

Cumhuriyetin 5'inci yılına dek Arap abecesi, 9'uncu yıla dek Osmanlıca kullanıldı. Arap abecesi, bükünlü dil Arapçanın doğasına yatkındır; bağlantılı dil Türkçenin seslerini yansıtmayan bir dizgedir. Ünlü seslerin çok ve uyumlu oluşu; ünlü-ünsüz sesler arasındaki müzik, Türkçeyi öteki dillerden ayıran özelliğidir. Arap abecesinde Türkçenin 8 ünlüsünü yansıtan özgün bir harf yoktur; ünsüzler de birkaç harfle karşılanır, yazılıştaki benzerlik, özellikle el yazısında güçlük yaratır. 1 Kasım 1928'deki Harf Devrimi yasasıyla her yaştaki kadın ve erkekler iki haftada okumayı öğrenmiştir. Bu devrim, değerbilir olana dünü-bugünü anlama, değerlendirme fırsatı da yaratmıştır.

Bugün Harf ve Dil Devrimi üzerinden Atatürk'e saldırarak Osmanlılık düşü kuranlar yüzyıllarca "ümme ümmet kul" sayılan dedelerimize de cumhuriyetten önce yazı ve dilin yenileşmesi savaşımı veren Osmanlı aydınlarına da saygısızlık yapıyorlar.

Son yıllarda dilin (ve dinin) bütün antidemokratik uygulamalarda silaha dönüştürüldüğüne tanık oluyoruz. Politika dünyasında ağır söz, üstünlük ölçütü sanılır; hiç özür dilenmediği gibi suçlamalar yerini ya daha ağırına bırakır ya da "Yanlış anlaşıldım, sözlerim çarpıtıldı" safsatası devreye girer. 2020'lerin tipik dil olaylarından biri, "hakaret"le "eleştiri"nin yer değiştirmesidir ve asıl tartışılması gereken de budur.

Keşke Osmanlıda mezar taşı yazabilen çok olsaydı; "matbaa"yla 200 yıl sonra tanışmazdık, İstanbul'un fethiyle başlayan Yeniçağın yeniliklerini erken kavrardık, batı Ortaçağ karanlığını silip "aydınlanma"ya yürürken Osmanlı 400 yıl duraklamazdı. Resmi yazışmalarda ve sanatta Osmanlıca'yı kullanan, "ümme ümmet kul"la iletişim kuramayan, batıdaki yenilikleri "haram ve günah"la karşılayarak her alanda geri kalan Osmanlı sonunda eğitimini, ekonomisini, ordusunu bile yayılmacıya teslim ederek kendini bitip tükenmez savaşlar içinde bulmuştu.

Harf ve Dil Devrimleri, 3 Mart 1924'te kabul edilen hilafetle Şer'îye ve Evkaf Vekâletinin Kaldırılması, "Eğitim ve Öğretim Birliği" yasalarıyla birlikte düşünülmelidir; laikliğin toplumsal temelleri bu yasalarla atıldı. Laik eğitimin ana ögesi ulusal dildir. Atatürk yaşarken Dil Devrimine "Türk rönesansı" diyen ünlü profesörler, yazarlar, Atatürk gözünü yumar yummaz yakın tarihi silmeye giriştiler; meclis kürsüsünden "Arabın medeniyeti benimdir" diyebildiler; "yanıt, olanak" diyeni "komünist" diye suçlayıp yeni sözcükleri yasakladılar. Türk İslam Sentezini devletin eğitim-kültür dili yapacak darbelere, Atatürk'ün vasiyetnamesini çiğneyerek Türk Dil Kurumu'nu kapatan 12 Eylülcülere alkış tutup devrimleri karalayarak eğitimi yaralı, yoksul halkı kandırmayı sürdürdüler. Dil ve din bağını koparan Harf Devrimi, halkın inancını kullananların yolunu kesti. Harf ve Dil Devrimleri üzerinden Atatürk'e saldıranın temelinde hilafeti kaldıran üç devrim yasasına tepki yatar.

Hiç tepinmesinler Harf Devrimi de laik cumhuriyet de yaşayacak!

Sözlerimi bitirmeden önce 1 Eylül 2017'de yitirdiğimiz ustam Emin Özdemir'i yeniden özlemle, saygıyla anıyorum. Dil Devriminin ödünsüz savunucusu olan Emin Özdemir'i dilci, yazıncı ve devrimci kişiliğiyle yaşatmak, düşünce ve yapıtlarını gelecek kuşaklara aktarmak; dil duyarlılığını, dil ve yazın öğretimi anlayışını tanıtmak ve yaygınlaştırmak amacıyla Özdemir Ailesi ile düzenlenen "Dil Derneği Emin Özdemir Ödülü"nün Fikret Bila, Faruk Bildirici, Nursun Erel, Prof. Dr. Korkmaz Alemdar ile (aile adına) Prof. Dr. Özlem Özdemir Kumbasar'dan oluşan seçici kurulu ve ödülün koşulları duyurulmuştu. 2022'de de ödül bir "gazeteci" kitabına sunulacaktı; ne ki ödüle şiir, öykü, deneme içeren beş yapıt oldu; aday yapıtlar uzun süre duyurulan koşullara uymuyordu. Bu yıl Dil Derneği Emin Özdemir Ödülü verilemiyor. Kuşkusuz bu ödül de Özdemir Ailesinin desteği derneğin çabasıyla Ömer Asım Aksoy ve Beşir Göğüş Ödülleri gibi kurumsallaşarak Emin Özdemir'in anısıyla birlikte yaşatılacaktır.

Törenimize anlam katan Özlem Özdemir Kumbasar'a, Işık Kansu'ya, değerli Sanatçı Zeynep Karababa'ya, Zeynep'e bağlamasıyla eşlik eden Ali Ekber Ergün'e, gitarıyla eşlik eden Ceren Tercanlı'ya teşekkür ederiz.

35 yıldır Çankaya Belediyemizle el eleyiz. Başkan Alper Taşdelen'e, Başkan Yardımcısı Sayın Gülsün Bor Güner'e, belediyemizin bütün emekçilerine teşekkür ederim. Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Ethem Torunoğlu'na ve Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezinin çalışanlarına teşekkür ederim. Cenova adlı kurumun önderi Doğan Durmuş ve ekibine teşekkür ederim.

Yıllardır bayramların sunumunu yapan, akışını yazan Ankara Tiyatro Yapımcıları Derneği Başkanı, Tiyatro Pembe Kurbağa'nın kurucusu Sanatçı Ali Nihat Yavşan'a; sesimizi duyuran Figen ile Güneş Çakmakoğlu kardeşlere çok teşekkür ederim. Derneğimizin emekçisi Cemal Pancar'a teşekkür ederim.

Sizlere teşekkür ederim; ama bir dileğim var. Bu karalık dönemde örgütlerimizi güçlendirmek zorundayız. Önerilerinizle, eleştirilerinizle gelin, üyemiz olun!

Biz umutluyuz dostlar. Atatürk'ten, laik cumhuriyetten asla vazgeçmeyeceğiz! Özgür istencimizle, yurttaşlık bilincimizle eli de dili de kara karşıdevrimi şarkılarımız türkülerimizle uğurlayacağız!